SUrya Gita

సూర్య గీతా

Document Information

Text title : sUryagItA

File name : suuryagiitaa.itx

Category : gItA, giitaa

Location : doc_giitaa

Transliterated by : Sunder Hattangadi

Proofread by : Sunder Hattangadi

Description-comments : tattvasArAyaNakarmakANda

Latest update : October 12, 2008

Send corrections to : sanskrit@cheerful.com

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanskript**.

August 30, 2023

sanskritdocuments.org

సూర్య గీతా

॥ శ్రీ గణేశాయ నమః ॥

॥ అథ సూర్యగీతా ప్రారభ్యతే ॥

బ్రహ్మో ఉవాచ -
ప్రపఞ్చసృష్టికర్మేదం మమ శ్రీగురునాయక ।
అహార్యం ద్విపరార్ధాన్తమాధికారికతావశాత్ ॥ ౧ ॥

ఇతి త్వద్వదనామ్భోజాత్సమ్యగ్విదితవానహమ్ ।
తథాప్యత్ర న మే చిన్తా జాయతే త్వత్కృపాబలాత్ ॥ ౨ ॥

త్వయి ప్రసన్నే మయ్యేవం బోధానన్దః స్వరూపతః ।
పునర్జన్మభయాభావాద్ధీర ఏవాస్మి వృత్తిషు ॥ ౩ ॥

తథాఽపి కర్మభాగేషు శ్రోతవ్యమవశిష్యతే ।
తత్సర్వం చ విదిత్వైవ సర్వజ్ఞః స్యామహం ప్రభో ॥ ౪ ॥

జగజ్జీవేశ్వరాదీనాం ప్రాగుత్పత్తేర్నిరంజనమ్ ।
నిర్విశేషమకర్మైకం బ్రహ్మైవాసీత్తదద్వయమ్ ॥ ౫ ॥

తస్య జీవేశ స్రష్టృత్వం ప్రోచ్యతే వేదవాదిభిః ।
అకర్మణః కథం సృష్టికర్మకర్తృత్వముచ్యతే ॥ ౬ ॥

సకర్మా సేన్ద్రియో లోకే దృశ్యతే న నిరిన్ద్రియః ।
బ్రహ్మణోఽతీన్ద్రియత్వం చ సర్వశాస్త్రేషు ఘుష్యతే ॥ ౭ ॥

నశ్యమానతయోత్పత్తిమత్వాదాద్యస్య కర్మణః ।
న ముఖ్యమవకల్పేతాప్యనాదిత్వోపవర్ణనమ్ ॥ ౮ ॥

బ్రహ్మా చేత్కర్మకుర్వీత యనేకేనాపి హేతునా ।
తథా చ సంసృతిస్తస్య ప్రసజ్యేత తు నాత్మనః ॥ ౯ ॥

తస్మాదాద్యస్య పుణ్యస్య పాపస్య చ దయానిధే ।
కర్మణో బ్రూహి మే స్పష్టముపపత్తిం గురూత్తమ ॥ ౧౦ ॥

ఇత్యుక్తో విధినా దేవో దక్షిణామూర్తిరీశ్వరః ।
విచిత్రప్రశ్నసన్తుష్ట ఇదం వచనమబ్రవీత్ ॥ ౧౧ ॥

శ్రీగురుమూర్తిరువాచ -
బ్రహ్మన్సాధురయం ప్రశ్నస్తవ ప్రశ్నవిదాం వర ।
శ్ృణుష్వ సావధానేన చేతసాఽస్యోత్తరం మమ ॥ ౧౨ ॥

ప్రాగుత్పత్తేరకర్మైకమకర్తృ చ నిరిన్ద్రియమ్ ।
నిర్విశేషం పరం బ్రహ్మైవాసీన్నాత్రాస్తి సంశయః ॥ ౧౩ ॥

తథాఽపి తస్య చిచ్ఛక్తిసంయుతత్వేన హేతునా ।
ప్రతిచ్ఛాయాత్మికే శక్తీ మాయావిద్యే బభూవతుః ॥ ౧౪ ॥

అద్వితీయమపి బ్రహ్మ తయోర్యత్ప్రతిబిమ్బితమ్ ।
తేన ద్వైవిధ్యమాసాద్య జీవ ఈశ్వర ఇత్యపి ॥ ౧౫ ॥

పుణ్యపాపాదికర్తృత్వం జగత్సృష్ట్యాదికర్తృతామ్ ।
అభజత్సేన్ద్రియత్వం చ సకర్మత్వం విశేషతః ॥ ౧౬ ॥

యః స్వశక్త్యా సముల్లాస ఉదభూత్పరమాత్మనః ।
స్వబన్ధజనకం సూక్ష్మం తదాద్యం కర్మ కథ్యతే ॥ ౧౭ ॥

న తేన నిర్విశేషత్వం హీయతే తస్య కించన ।
న చ సంసారబన్ధశ్చ కశ్చిద్బ్రహ్మన్ప్రసజ్యతే ॥ ౧౮ ॥

పారమార్థికసంసారీ జీవః పుణ్యాదికర్మవాన్ ।
ప్రాతిభాసికసంసారీ త్వీశః సృష్ట్యాదికర్మవాన్ ॥ ౧౯ ॥

అసంసారి పరం బ్రహ్మ జీవేశోభయకారణమ్ ।
తతోఽప్యతీతం నీరూపం అవాఙ్మనసగోచరమ్ ॥ ౨౦ ॥

కర్మవన్తౌ పరిత్యజ్య జీవేశౌ యే మహాధియః ।
అకర్మవత్పరం బ్రహ్మ ప్రయాన్త్యత్ర సమాధిభిః ॥ ౨౧ ॥

తే విదేహవిముక్తా వా జీవన్ముక్తా నరోత్తమాః ।
కర్మాకర్మోభయాతీతాస్తద్బ్రహ్మరూపమాప్నుయుః ॥ ౨౨ ॥

కర్మణా సంసృతౌ బద్ధా ముచ్యన్తే తే హ్యకర్మణా ।
బన్ధమోక్షోభయాతీతాః కర్మిణో నాప్యకర్మిణః ॥ ౨౩ ॥

జీవస్య కర్మణా బన్ధస్తస్య మోక్షశ్చ కర్మణా ।
తస్మాద్ధేయం చ కర్మ స్యాదుపాదేయం చ కర్మ హి ॥ ౨౪ ॥

త్యక్తే కర్మణి జీవత్వమాత్మనో గచ్ఛతి స్వయమ్ ।
గృహీతే కర్మణి క్షిప్రం బ్రహ్మత్వం చ ప్రసిధ్యతి ॥ ౨౫ ॥

ఆవిద్యకమశుద్ధం యత్కర్మ దుఃఖాయ తన్నృణామ్ ।
విద్యాసమ్బన్ధి శుద్ధం యత్ తత్సుఖాయ చ కథ్యతే ॥ ౨౬ ॥

విద్యాకర్మక్షురాత్తీక్ష్ణాత్ ఛినత్తి పురుషోత్తమః ।
అవిద్యాకర్మపాశాంశ్చేత్స ముక్తో నాత్ర సంశయః ॥ ౨౭ ॥

సర్వస్య వ్యవహారస్య విధే కర్మైవ కారణమ్ ।
ఇతి నిశ్చయసిద్ధ్యై తే సూర్యగీతాం వదామ్యహమ్ ॥ ౨౮ ॥

కర్మసాక్షిణమాదిత్యం సహస్రకిరణం ప్రభుమ్ ।
సప్తాశ్వం సర్వధర్మజ్ఞమపృచ్ఛదరుణః పురా ॥ ౨౯ ॥

అరుణ ఉవాచ -
భగవన్ కేన సంసారే ప్రాణినః సంభ్రమన్త్యమీ ।
కేనైతేషాం నివృత్తిశ్చ సంసారాద్వద సద్గురో ॥ ౩౦ ॥

ఇతి పృష్టః స సర్వజ్ఞః సహస్రకిరణోజ్జ్వలః ।
సూర్యోఽబ్రవీదిదం శిష్యమరుణం నిజసారథిమ్ ॥ ౩౧ ॥

సూర్య ఉవాచ -
అరుణ త్వం భవస్యద్య మమ ప్రియతమః ఖలు ।
యతః పృచ్ఛసి సంసారభ్రమకారణమాదరాత్ ॥ ౩౨ ॥

భ్రమన్తి కేవలం సర్వే సంసారే ప్రాణినోఽనిశమ్ ।
న తు తత్కారణం కేనాప్యహో కించిద్విచార్యతే ॥ ౩౩ ।
తజ్జిజ్ఞాసుతయా త్వం తు శ్లాఘ్యోఽసి విబుధోత్తమైః ।
శ‍ృణుశ్వారుణ వక్ష్యామి తవ సంసారకారణమ్ ॥ ౩౪ ॥

పుణ్యపాపాత్మకం కర్మ యత్సర్వప్రాణిసంచితమ్ ।
అనాదిసుఖదుఃఖానాం జనకం చాభిధీయతే ॥ ౩౫ ॥

శాస్త్రైః సర్వైశ్చ విహితం ప్రతిషిద్ధం చ సాదరమ్ ।
కామాదిజనితం తత్త్వం విద్ధి సంసారకారణమ్ ॥ ౩౬ ॥

పశ్వాదీనామభావేఽపి తయోర్విధినిషేధయోః ।
సంసారస్య న లోపోఽస్తి పూర్వకర్మానుసారతః ॥ ౩౭ ॥

పూర్వం మనుష్యభూతానాం పాపకర్మావశాదిహ ।
శ్వఖరోష్ట్రాదిజన్మాని నికృష్టాని భవన్త్యహో ॥ ౩౮ ॥

పాపకర్మసు భోగేన ప్రక్షీణేషు పునశ్చ తే ।
ప్రాప్నువన్తి మనుష్యత్వం పునశ్చ శ్వాదిజన్మితామ్ ॥ ౩౯ ॥

జననైర్మరణైరేవం పౌనఃపున్యేన సంసృతౌ ।
భ్రమన్త్యబ్ధితరంగస్థదారువద్ధీమతాం వర ॥ ౪౦ ॥

అరుణ ఉవాచ -
ప్రక్షీణపాపకర్మాణః ప్రాప్తవన్తో మనుష్యతామ్ ।
పునశ్చ శ్వాదిజన్మాని కేన గచ్ఛన్తి హేతునా ॥ ౪౧ ॥

న హి దుర్జన్మహేతుత్వం పుణ్యానాం యుక్తమీరితుమ్ ।
న చ పుణ్యవతాం భూయః పాపకర్మోపపద్యతే ॥ ౪౨ ॥

పుణ్యైర్విశుద్ధచిత్తానాం జ్ఞానయోగాదిసాధనైః ।
సంసారమోక్షసంసిద్ధ్యా పాపకర్మాప్రసక్తితః ॥ ౪౩ ॥

జీవేషు పౌనఃపున్యం చేదుత్తమాధమజన్మనామ్ ।
నియమేనాభిధీయేత యేన కేనాపి హేతునా ॥ ౪౪ ॥

మోక్షశాస్త్రస్య వైయర్థ్యమాపతత్యేవ సర్వథా ।
తస్మాదపాపినాం జన్మ పునశ్చేతి న యుజ్యతే ॥ ౪౫ ॥

ఇత్యుక్తో భగవానాహ సర్వజ్ఞః కరుణానిధిః ।
రవిః సంశయవిచ్ఛేదనిపుణోఽరుణమాదరాత్ ॥ ౪౬ ॥

రవిరువాచ -
ప్రక్షీణేష్వపి భోగేన పాపకర్మసు దేహినః ।
పునశ్చ పాపకర్మాణి కుర్వన్తో యాన్తి దుర్గతిమ్ ॥ ౪౭ ॥

తాని దుర్జన్మబీజాని కామాత్పాపాని దేహినామ్ ।
పునరప్యుపపద్యన్తే పూర్వపుణ్యవతామపి ॥ ౪౮ ॥

సకామానాం చ పుణ్యానాం భోగహేతుతయా నృణామ్ ।
న చిత్తశుద్ధిహేతుత్వం క్వచిద్భవితుమర్హతి ॥ ౪౯ ॥

కుతశ్చాశుద్ధచిత్తానాం జ్ఞానయోగాదిసంభవః ।
జ్ఞానయోగాదిహీనానాం కుతో మోక్షశ్చ సంసృతేః ॥ ౫౦ ॥

కామేన హేతునా సత్స్వప్యుత్తమాధమజన్మసు ।
మోక్షశాస్త్రస్య సార్థక్యం నైష్కామ్యోదయహేతుకమ్ ॥ ౫౧ ॥

సుఖదుఃఖోపభోగేన యదా నిర్వేదమాగతః ।
నిష్కామత్వమవాప్నోతి స్వవివేకపురస్సరమ్ ॥ ౫౨ ॥

తతఃప్రభృతి కైశ్చిత్స్యాజ్జన్మభిర్జ్ఞానయోగవాన్ ।
శ్రవణాదిప్రయత్నైర్వా ముక్తిః స్వాత్మన్యవస్థితిః ॥ ౫౩ ॥

కర్మాధ్యక్షం పరాత్మానం సర్వకర్మైకసాక్షిణమ్ ।
సర్వకర్మవిదూరస్తం కర్మవాన్కథమాప్నుయాత్ ॥ ౫౪ ॥

పుణ్యేష్వపి చ పాపేషు పౌర్వికేషు తు భోగతః ।
క్షపితేషు పరాత్మా స స్వయమావిర్భవిష్యతి ॥ ౫౫ ॥

కర్తృభిర్భుజ్యతే జీవైః సర్వకర్మఫలం న తు ।
సాక్షిణా నిర్వికల్పేన నిర్లేపేన పరాత్మనా ॥ ౫౬ ॥

జీవానాం తదనన్యత్వాత్భోగస్యావసరః కుతః ।
ఇతి కేచన శంకన్తే వేదాన్తాపాతదర్శినః ॥ ౫౭ ॥

పరమార్థదశాయాం హి తదనన్యత్వమిష్యతే ।
వ్యవహారదశాయాం నానుపపత్తిశ్చ కాచన ॥ ౫౮ ॥

పరమార్థదశారూఢే జీవన్ముక్తేఽపి కర్మణామ్ ।
భోగోఽఙ్గీక్రియతే సమ్యక్ దృశ్యతే చ తథా సతి ॥ ౫౯ ॥

అజ్ఞానాం వ్యవహారైకనిష్ఠానాం తదనన్యతా ।
అభోక్తృతా చ కేనైవ వక్తుం శక్యా మనీషిణా ॥ ౬౦ ॥

జ్ఞానినః కర్మకర్తృత్వం దృశ్యమానమపి స్ఫుటమ్ ।
ఉత్పాదయేత్ఫలం నేతి మన్యన్తే స్వప్నకర్మవత్ ॥ ౬౧ ॥

తదయుక్తం న హి స్వప్నే పాపకర్తుః స్వతన్త్రతా ।
జాగ్రతి ప్రాణినః కర్మ స్వాతన్త్ర్యం వర్తతే ఖలు ॥ ౬౨ ॥

తిరశ్చాం జాగరావస్థా యథా భోగైకకారణమ్ ।

తథా స్వప్నదశా నృణాం ఫలభోగైకకారణమ్ ॥ ౬౩ ॥

నృణాం చ జాగరావస్థా బాలానాం స్యాత్తథా న తు ।
యూనాం వృద్ధతమానాం వా కిముత స్వాత్మవేదినామ్ ॥ ౬౪ ॥

భావిభోగార్థకం కర్మ జాగ్రత్యేవ నృణాం భవేత్ ।
ఫలం తు కర్మణః స్వప్నే జాగ్రత్యపి చ యుజ్యతే ॥ ౬౫ ॥

కర్మణ్యధ్యస్య భోగం యే భోగేఽధ్యస్యాథ కర్మ చ ।
కర్మ తదోభ్ధగయోర్భేదమజ్ఞాత్వాహుర్యథేప్సితమ్ ॥ ౬౬ ॥

తేషాం మన్దధియాం జ్ఞానవాదినాం పాపకారిణామ్ ।
కథం కృతార్థతాం బ్రూయామధ్యాసక్షయసంభవామ్ ॥ ౬౭ ॥

కర్మణ్యకర్మధీర్యేషామకర్మణి చ కర్మధీః ।
తే చాధ్యాసవశా మన్దా జ్ఞానినః స్వైరచారిణః ॥ ౬౮ ॥

వర్ణాశ్రమాదిధర్మాణామద్వైతం కర్మణైవ యే ।
అనుతిష్ఠన్తి తే మూఢాః కర్మాకర్మోభయచ్యుతాః ॥ ౬౯ ॥

స్వానుభూతిం వరిష్ఠాం తాం సర్వానుష్ఠానవర్జితామ్ ।
సర్వానుష్ఠానవన్తోఽపి సిద్ధామాహుర్బ్రతాత్మనామ్ ॥ ౭౦ ॥

అభేదధ్యానసాధ్యాం తాం స్వానుభూతిం మహత్తమామ్ ।
విచారసాధ్యాం మన్యన్తే తే మహాపాపకర్మిణః ॥ ౭౧ ॥

నిదిధ్యాసనమప్యాత్మా భేదాభిధ్యానలక్షణమ్ ।
ఉపేక్షన్తే వృథాద్వైతజ్ఞానవాదైకమోహతః ॥ ౭౨ ॥

ఆశ్రిత్యైవ విచారం యే వాక్యార్థమననాత్మకమ్ ।
మన్యన్తే కృతకృత్యత్వమాత్మనాం తే హి మోహితాః ॥ ౭౩ ॥

ఆద్యజ్ఞానోదయే కామ్యకర్మత్యాగ ఉదీర్యతే ।
ద్వితీయసమ్యగ్జ్ఞానే తు నైమిత్తికనిరాకృతిః ॥ ౭౪ ॥

తృతీయపూర్ణజ్ఞానే చ నిత్యకర్మనిరాకృతిః ।
చతుర్థాద్వైతబోధే తు సోఽతివర్ణాశ్రమీ భవేత్ ॥ ౭౫ ॥

నిత్యనైమిత్తికోపేతజ్ఞానాన్ముక్తిః క్రమాద్భవేత్ ।
సమ్యగ్జ్ఞానాత్తు సా జీవన్ముక్తిర్నిత్యైకసంయుతాత్ ॥ ౭౬ ॥

పూర్ణజ్ఞానాద్విదేహాఖ్యా శాశ్వతీ ముక్తిరిష్యతే ।
యథా నైష్కర్మ్యసంసిద్ధిర్జీవన్ముక్తే నిరంకుశా ॥ ౭౭ ॥

అత్రైవం సతి నైష్కర్మ్యం జ్ఞానకర్మసముచ్చయాత్ ।
సిధ్యేత్క్రమేణ సద్యో వా నాన్యథా కల్పకోటిభిః ॥ ౭౮ ॥

యావద్విదేహముక్తిః సా న సిధ్యతి శరీరిణః ।
తావత్సముచ్చయః సిద్ధో జ్ఞానోపాసనకర్మణామ్ ॥ ౭౯ ॥

తస్మాద్ జ్ఞాత్వా పరాత్మానం ధ్యాననిష్ఠో మహామతిః ।
భూయాన్నిజాశ్రమాచారనిరతః శ్రేయసే సదా ॥ ౮౦ ॥

జ్ఞానోపాస్తీ కర్మసాపేక్షకే తే
కర్మోపాస్తీ జ్ఞానసాపేక్షకే చ ।
కర్మజ్ఞానే చాన్యసాపేక్షకే తన్-
ముక్త్యై ప్రోక్తం సాహచర్యం త్రయాణామ్ ॥ ౮౧ ॥

జ్ఞానోపాస్తీ స్వీయకర్మస్వపాస్యాపేకం
ముక్తిర్నైవ కస్యాపి సిధ్యేత్ ।
తస్మాద్ధీమానాశ్రయేదప్రమత్తస్త్రీ-
ణ్యుక్తాని శ్రద్ధయాఽఽదేహపాతాత్ ॥ ౮౨ ॥

॥ ఇతి సూర్యగీతాయాం ప్రథమోఽధ్యాయః ॥

॥ అథ ద్వితీయోఽధ్యాయః ॥

సూర్య ఉవాచ -
అథాతః సమ్ప్రవక్ష్యామి కర్మణాం పంచభూమికాః ।
ఉత్తరోత్తరముత్కర్షాద్వృద్ధి సోపానపంక్తివత్ ॥ ౧ ॥

ప్రథామా తాంత్రికీ ప్రోక్తా పరా పౌరాణికీ మతా ।
స్మార్తా తృతీయా తుర్యా తు శ్రౌతా సంకీర్తితా బుధైః ॥ ౨ ॥

పంచమీ త్వౌపనిషదా విబుధోత్తమసంమతా ।
యస్యాః పరం న కించిత్స్యాద్వాచ్యం జ్ఞేయం చ సత్తమ ॥ 3 ॥

స్వేచ్ఛం కర్మాణి కుర్వన్యః ప్రమాణాశ్రయణం వినా ।
తన్త్రోక్తాని కరోత్యేష కర్మీ ప్రాథమికో మతః ॥ ౪ ॥

తాని తన్త్రోక్తకర్మాణి త్యక్త్వా పౌరాణికాని యః ।

కరోతి తన్త్రసమ్బన్ధిన్యయం కర్మీ ద్వితీయకః ॥ ౫ ॥

త్యక్త్వా తాన్యపి యః స్మార్తాన్యనుతిష్ఠతి సర్వదా ।
శ్రుతిసమ్బన్ధవన్త్యేష తృతీయః కర్మ్యుదీర్యతే ॥ ౬ ॥

యశ్చ తాన్యపి సన్త్యజ్య శ్రౌతాన్యేవాచరత్యయమ్ ।
కర్మీ ధర్మార్థకామానాం స్థానం తుర్యోఽభిధీయతే ॥ ౭ ॥

శ్రౌతాన్యపి చ యస్త్యక్త్వా సదౌపనిషదాని వై ।
కరోతి శ్రద్ధయా కర్మాణ్యయం మోక్షీ తు పంచమః ॥ ౮ ॥

యాన్యౌపనిషదానాం స్యురవిరోధీని కర్మణామ్ ।
శ్రౌతాదీని సుసంగ్రాహ్యాన్యమలాని ముముక్షుభిః ॥ ౯ ॥

కర్మాణ్యుపనిషత్సు స్యుర్బ్రహ్మైకార్థాసు వై కథమ్ ।
ఇతి శంక్యన్నకుర్వన్ హి విధిరస్తి జిజీవిషేత్ ॥ ౧౦ ॥

ఈశావాస్యాదివేదాన్తప్రోక్తాన్యామరణాదపి ।
కుర్వన్నేవ విముచ్యేత బ్రహ్మవిత్ప్రవరోఽస్తు వా ॥ ౧౧ ॥

యతయస్త్యక్తగార్హస్థ్యా అపి స్వోచితకర్మభిః ।
ఆశ్రమం పాలయన్తః స్వం కైవల్యం ప్రాప్నుయుః పరమ్ ॥ ౧౨ ॥

కర్మ ప్రజాధనానాం యస్త్యాగః సమభిధీయతే ।
కామైకవిషయత్వేన స యతేర్న విరుధ్యతే ॥ ౧౩ ॥

సంన్యాసినో హి కర్మాణి నిత్యాని విమలాని చ ।
శ్రేయోర్థాని విధీయన్తే పరివ్రాజేబ్జజన్మనా ॥ ౧౪ ॥

అపేతకామ్యకర్మాణో యతయోఽన్యేఽపి వా జనాః ।
సద్యః క్రమేణ వా ముక్తిమాప్నుయుర్నాత్ర సంశయః ॥ ౧౫ ॥

పంచమీం భూమిమారూఢః జ్ఞానోపాసనకర్మభిః ।
శోకమోహాదినిర్ముక్తః సర్వదైవ విరాజతే ॥ ౧౬ ॥

న జ్ఞానేన వినోపాస్తిర్నోపాస్త్యా న వినేతరత్ ।
కర్మాపి తేన హేతుత్వం పూర్వపూర్వస్య కథ్యతే ॥ ౧౭ ॥

యద్వా యావన్న హి జ్ఞానం తావన్నోపాసనం మతమ్ ।
యావన్నోపాసనం తావన్న జ్ఞానం చ కథంచన ॥ ౧౮ ॥

జ్ఞానం యావన్న కర్మాపి న తావన్ముఖ్యమీర్యతే ।
యావన్న కర్మ తావచ్చ న జ్ఞానం సాధుసంమతమ్ ॥ ౧౯ ॥

యావన్నోపాసనం తావన్న కర్మాపి ప్రశస్యతే ।
యావన్న కర్మోపాస్తిశ్చ న తావత్సాత్త్వికీ మతా ॥ ౨౦ ॥

జ్ఞానోపాసనకర్మాణి సాపేక్షాణి పరస్పరమ్ ।
ప్రయచ్ఛన్తి పరాం ముక్తిం నాన్యథేత్యుక్తమేవ తే ॥ ౨౧ ॥

ఏతేషు సాధనేష్వేకం త్రిషు యత్కించిదత్ర యః ।
త్యజేదసద్గురూక్త్యా స నాశ్నువీత పరామృతమ్ ॥ ౨౨ ॥

నానావిధాని జ్ఞానాని నానారూపా ఉపాస్తయః ।
నానావిధాని కర్మాణి శ్రుత్యన్తాదిషు సంవిదుః ॥ ౨౩ ॥

సమ్బన్ధస్తు త్రయాణాం స్యాదుచితః శిష్టవర్త్మనా ।
నిపుణైశ్చ సువిజ్ఞేయమనుబన్ధచతుష్టయమ్ ॥ ౨౪ ॥

అనుబన్ధవిరోధేన త్రయాణాం చేత్సముచ్చయః ।
కృతః స సద్యః ప్రాప్నోతి తృప్తిం మానవపుంగవః ॥ ౨౫ ॥

అనుబన్ధపరిజ్ఞానం వినా ముక్త్యై ప్రయత్నవాన్ ।
న ముక్తిం విన్దతే కోఽపి సాధకాదివిపర్యయాత్ ॥ ౨౬ ॥

భోగాధికారీ మోక్షం చేత్ఫలమిచ్ఛేత్కదాచన ।
అనుబన్ధస్య విజ్ఞానం కథం ను స్యాత్సమంజసమ్ ॥ ౨౭ ॥

అధికారానుగుణ్యేన సమ్బన్ధః పరికీర్తితః ।
తత్సమ్బన్ధానుగుణ్యేన విషయశ్చ ప్రకీర్తితః ॥ ౨౮ ॥

విషయానుగుణం ప్రోక్తం ప్రయోజనమతో బుధైః ।
అనుబన్ధాః సువిజ్ఞేయా జ్ఞానోపాసనకర్మసు ॥ ౨౯ ॥

వర్ణాశ్రమాణాం సర్వేషామనుష్ఠేయేషు కర్మసు ।
అవిద్వాన్ సంశయాత్మా చేదనువర్తేత పూర్వకాన్ ॥ ౩౦ ॥

విద్వాన్ చేత్సంశయాత్మాభూచ్ఛాస్త్రే స్వమతినిశ్చితమ్ ।
ఆచరేత్తు న శిష్టస్యాప్యబుధస్య పితుర్మతమ్ ॥ ౩౧ ॥

స్వకూటస్థబుధాచారః సాధుసంవిదితో యది ।

విద్వానపి త్యజేత్స్వీయం తద్విరుద్ధమసంమతమ్ ॥ ౩౨ ॥

పూర్వాచారానుసరణం కర్మమాత్రే నియమ్యతే ।
జ్ఞానోపాస్త్యోస్త్వబాహ్యత్వాదన్యథాఽపి చ యుజ్యతే ॥ ౩౩ ॥

పూర్వకేష్వపి సాంఖ్యేషు స్వస్య యుజ్యేత యోగితా ।
అన్యథాఽపి చ నైతేన ప్రత్యవాయః కియానపి ॥ ౩౪ ॥

యది పూర్వవిరోధేన కుర్యాత్కర్మాణి మానవః ।
స మూర్ఖో భవతి క్షిప్రం ప్రత్యవాయీ న సంశయః ॥ ౩౫ ॥

నైమిత్తికానామకృతౌ కామ్యానాం చ న కశ్చన ।
ప్రత్యవాయోఽత్ర వాఽముత్ర లోకే భవితుమర్హతి॥ ౩౬ ॥

నిత్యానాం త్వకృతావత్రాముత్ర వా ప్రత్యవాయభాక్ ।
భవేదవశ్యకార్యత్వాదాశ్రమచ్యుతిహేతవే ॥ ౩౭ ॥

న స్యాదకరణం హేతురభావాత్మతయా తతః ।
నిత్యాకరణహేతుః ప్రాక్కర్మ చేత్ప్రత్యవాయకృత్ ॥ ౩౮ ॥

అకృతౌ ప్రత్యవాయస్య శ్రవణం వ్యర్థమేవ తత్ ।
పూర్వకర్మఫలాదన్యఫలస్యానవధారణాత్ ॥ ౩౯ ॥

అతో నాభావతా యుక్తా నిత్యకర్మాకృతేర్యథా ।
నిషిద్ధాచరణం భావస్తథైవాకరణం మతమ్ ॥ ౪౦ ॥

విహితాకరణస్యాపి భావాత్మత్వోరరీకృతేః ।
ఆస్తికత్వమిహ ప్రాహురన్యథా నాస్తికత్వతః ॥ ౪౧ ॥

పూర్వకర్మఫలస్యాపి నిత్యాకరణకర్మణః ।
పాపస్య దుఃఖహేతుత్వం పృథగేవావధార్యతే ॥ ౪౨ ॥

అజ్ఞానాద్విహితే లుప్తే జ్ఞానాద్వా కర్మణి స్వకే ।
ప్రాయశ్చిత్తీ భవేన్మర్త్యో లభేద్దుర్జన్మ వా పునః ॥ ౪౩ ॥

బుద్ధిపూర్వం త్యజన్నిత్యమనుతాపవివర్జితః ।
అనాశ్రమీ నరో ఘోరం రౌరవం నరకం వ్రజేత్ ॥ ౪౪ ॥

జీవన్ముక్తస్య నిత్యేషు యది లుప్తాని కానిచిత్ ।
న తేన ప్రత్యవాయోఽస్తి కైశ్చిత్స్వాశ్రమసిద్ధితః ॥ ౪౫ ॥

ప్రాయశ్చిత్తనివర్త్యాని నిషిద్ధాచరణాని చ ।
ప్రాయశ్చిత్తమకుర్వన్తమపి లిమ్పన్తి నైవ తమ్ ॥ ౪౬ ॥

కర్మ శుద్ధమశుద్ధం చ ద్వివిధం ప్రోచ్యతే శ్రుతౌ ।
తత్రాశుద్ధేన బన్ధః స్యాన్మోక్షః శుద్ధేన దేహినామ్ ॥ ౪౭ ॥

అశుద్ధం చ తథా ప్రోక్తం పుణ్యం పాపమితి ద్విధా ।
పరస్పరం న బాధోఽస్తి తయోరత్రావిరోధతః ॥ ౪౮ ॥

సుఖదుఃఖే సమస్తస్య జన్తోర్యాభ్యాం ప్రసిధ్యతః ।
తయోర్న వశమాగచ్ఛేచ్ఛుద్ధమాత్రేణ సంస్థితః ॥ ౪౯ ॥

శుద్ధం నిత్యమనన్తం యత్సత్యం కర్మ నిగద్యతే ।
నిత్యశుద్ధవిముక్తాత్మసాక్షాత్కారార్థకం విదుః ॥ ౫౦ ॥

విశుద్ధైః కర్మభిః శుద్ధానీన్ద్రియాణి భవన్త్యలమ్ ।
ఇన్ద్రియేషు విశుద్ధేషు మనః శుద్ధం స్వతో భవేత్ ॥ ౫౧ ॥

శుద్ధే మనసి జీవోఽపి విశుద్ధో బ్రహ్మణైకతామ్ ।
ఉపేత్య కేవలానన్దం నిష్కలం పరమశ్నుతే ॥ ౫౨ ॥

బాహ్యమాభ్యన్తరం చేతి శుద్ధం కర్మ ద్విధోచ్యతే ।
బాహ్యం స్నానాది నిత్యం స్యాద్ధ్యానాద్యాభ్యన్తరం పరమ్ ॥ ౫౩ ॥

అతః శుద్ధేరశుద్ధానాం నాశో భవితుమర్హతి ।
న శుద్ధవ్యతిరేకేణ ప్రయత్నాన్తరమిష్యతే ॥ ౫౪ ॥

విశుద్ధకర్మనిష్ఠాస్తే యతయోఽన్యేఽపి వా జనాః ।
అత్రైవ పరిముచ్యన్తే స్వాతన్త్ర్యేణ పరామృతాత్ ॥ ౫౫ ॥

ఆరూఢః పంచమీం భూమిం శుద్ధేనైవావతిష్ఠతే ।
అతోఽత్ర మతిమాన్నిత్యం పంచమ్యభ్యాసమాచరేత్ ॥ ౫౬ ॥

ఇన్ద్రియాణి విశుద్ధాన్యప్యశుద్ధానాం వివర్జనాత్ ।
శుద్ధానామప్యనుష్ఠానాద్ధీమాంస్తాని న విశ్వసేత్ ॥ ౫౭ ॥

అశుద్ధేషు ప్రవర్తేరన్ పూర్వవాసనయా స్వతః ।
తేభ్యో నియమ్య శుద్ధేషు నిత్యం తాని ప్రవర్తయేత్ ॥ ౫౮ ॥

ఇన్ద్రియాణాం చ మనసః ప్రసాదం శుద్ధకర్మభిః ।

ఉపలభ్యాపి దుర్బుద్ధిరశుద్ధేహ ప్రవర్తతే ॥ ౫౯ ॥

ప్రసన్నమనసః స్వాస్థ్యాత్సుఖం కించిత్ప్రజాయతే ।
తావన్మాత్రేణ తృప్తస్తు క్రమేణాధః పతేన్నరః ॥ ౬౦ ॥

తృప్తిరల్పసుఖప్రాప్తౌ మహానర్థైకకారణమ్ ।
అతస్తృప్తిమనాప్యైవ శుద్ధం నిత్యం సమాచరేత్ ॥ ౬౧ ॥

యథా విషయభోగేషు వినా తృప్తిం పునః పునః ।
ప్రవర్తతే తథా నిత్యం యః శుద్ధేషు స బుద్ధిమాన్ ॥ ౬౨ ॥

శుద్ధం శుద్ధేన వర్ధేత శుద్ధః శుద్ధం తతో వ్రజేత్ ।
అశుద్ధమప్యశుద్ధేనాశుద్ధోఽశుద్ధం తథా నరః ॥ ౬౩ ॥

యదేన్ద్రియమనఃప్రాణాః శాన్తాః సుప్తావివాభవన్ ।
శుద్ధాశుద్ధోభయాతీతస్తదా తృప్తిం పరాం వ్రజేత్ ॥ ౬౪ ॥

యావన్నేన్ద్రియసంశాన్తిర్యావన్న మనసోఽప్యయః ।
యావన్న ప్రాణశాన్తిశ్చ తావచ్ఛుద్ధం సమాచరేత్ ॥ ౬౫ ॥

పరస్పరోపయోగిత్వాద్బాహ్యాభ్యన్తరశుద్ధయోః ।
వియోగో నైవ కార్యోఽత్ర బుధైరాదేహమోచనాత్ ॥ ౬౬ ॥

యః శుద్ధపక్షో హంసః స ఊర్ధ్వం గచ్ఛతి చామ్బరే ।
అశుద్ధపక్షః శ్యేనస్తు వ్యోమగోఽపి పతత్యధః ॥ ౬౭ ॥

ఛిన్నైకపక్షో హంసోఽపి నోర్ధ్వం గన్తుమితోఽర్హతి ।
అతః శుద్ధద్వయం ముఖ్యం సాధనం ముక్తయే విదుః ॥ ౬౮ ॥

యద్యప్యాభ్యన్తరం శుద్ధం బాహ్యాశుద్ధనివర్తకమ్ ।
భవత్యేతేన సామ్యం న తయోరితి చ కేచన ॥ ౬౯ ॥

తథాఽపి బాహ్యావిలయసమకాలలయాత్పరమ్ ।
ఆభ్యన్తరం సమం తేన బాహ్యేన స్యాత్స్వకర్మణా ॥ ౭౦ ॥

ఆభ్యన్తరం చ తచ్ఛుద్ధం కర్మ ద్వివిధముచ్యతే ।
సమ్ప్రజ్ఞాతసమాధ్యాఖ్యమసమ్ప్రజ్ఞాతనామ చ ॥ ౭౧ ॥

జీవన్ముక్తేః పురావృత్తమాద్యం కర్మ స్వమానసమ్ ।
పురా విదేహముక్తేస్తు వృతమన్యత్స్వమానసమ్ ॥ ౭౨ ॥

మానసత్వాత్సమాధేశ్చ కర్మతోఽక్తిర్న దూష్యతే ।
అనన్యవిషయత్వాచ్చ తత్ఫలం నైవ నశ్వరమ్ ॥ ౭౩ ॥

అన్తఃశుద్ధిర్బహిఃశుద్ధిం యథా నౄణామపేక్షతే ।
బహిఃశుద్ధిస్తథైవాన్తఃశుద్ధిం చ నియమేన హి ॥ ౭౪ ॥

యస్య కర్మసు శుద్ధేష్వప్యౌదాసీన్యం విజాయతే ।
తస్యైవ జన్మసాంకర్యమనుమేయం విపశ్చితా ॥ ౭౫ ॥

విరోధో జాయతే యస్య జ్ఞానకర్మసముచ్చయే ।
తస్యైవ జన్మసాంకర్యమనుమేయం విపశ్చితా ॥ ౭౬ ॥

యః శ్రౌతం కర్మ హిత్వాన్యత్తాన్త్రికం సముపాశ్రయేత్ ।
తస్యైవ జన్మసాంకర్యమనుమేయం విపశ్చితా ॥ ౭౭ ॥

యశ్చాన్తరం చ తత్కర్మ మన్యతే మన్దగోచరమ్ ।
తస్యైవ జన్మసాంకర్యమనుమేయం విపశ్చితా ॥ ౭౮ ॥

అశుద్ధకర్మనిష్ఠః సన్ శుద్ధం నిన్దతి యః సదా ।
తస్యైవ జన్మసాంకర్యమనుమేయం విపశ్చితా ॥ ౭౯ ॥

శుద్ధం పశ్యతి యః శాన్తమక్షిరోగీవ భాస్కరమ్ ।
తస్యైవ జన్మసాంకర్యమనుమేయం విపశ్చితా ॥ ౮౦ ॥

విశుద్ధవంశప్రభవం మహామతిం
    విశుద్ధబాహ్యాన్తరకర్మభాస్వరమ్ ।
విశుద్ధవేదాన్తరహస్యవేదినం
    విద్వేష్టి యః సంకర ఏవ నేతరః ॥ ౮౧ ॥

అశుద్ధవంశప్రభవం సుదుర్మతిం
    స్వశుద్ధకర్మద్వయనష్టతేజసమ్ ।
అశుద్ధతన్త్రార్థవిదం నరాధమం
    యః శ్లాఘతే సంకర ఏవ నేతరః ॥ ౮౨ ॥

ఇతి సూర్యగీతాయాం ద్వితీయోఽధ్యాయః ॥

॥ అథ తృతీయోఽధ్యాయః ॥

అథాతః సమ్ప్రవక్ష్యామి మమాన్తర్యామిణం శివమ్ ।

యః సర్వకర్మణాం సాక్షీ నిర్లేపః ప్రభురీశ్వరః ॥ ౧ ॥

త్రినేత్రం నీలకణ్ఠం యం సామ్బం మృత్యుంజయం హరమ్ ।
ధ్యాత్వా సంసృతిమోక్షః స్యాత్తం నమామి మహేశ్వరమ్ ॥ ౨ ॥

సర్వేషాం కర్మణామేకః ఫలదాతా య ఉచ్యతే ।
స ఏవ మృడ ఈశానః సర్వజ్ఞః సర్వశక్తిమాన్ ॥ ౩ ॥

యస్య స్మరణమాత్రేణ నివర్తన్తేఽఖిలాపదః ।
సమ్పదశ్చేహ లభ్యన్తే సోఽన్తర్యామీ శివో హరః ॥ ౪ ॥

యేనైవ సృష్టమఖిలం జగదేతచ్చరాచరమ్ ।
యస్మింస్తిష్ఠతి నశ్యత్యప్యేష ఏకో మహేశ్వరః ॥ ౫ ॥

యం నమన్తి సురాః సర్వే స్వస్వాభీష్టప్రసిద్ధయే ।
స్వాతన్త్ర్యం యస్య సర్వత్ర సోఽన్తర్యామి మహేశ్వరః ॥ ౬ ॥

ఉమార్ధవిగ్రహః శమ్భుః త్రినేత్రః శశిశేఖరః ।
గంగాధరో మహాదేవః సోఽన్తర్యామి దయానిధిః ॥ ౭ ॥

శ్రుతిస్మృతిపురాణేషు యస్యైవాధిక్యమిష్యతే ।
యస్యాధిక్యస్మృతేర్ముక్తిః సోఽన్తర్యామీ పురాతనః ॥ ౮ ॥

యన్నామజపమాత్రేణ పురుషః పూజ్యతే సురైః ।
యమాహుః సర్వదేవేశం సోఽన్తర్యామీ గురూత్తమః ॥ ౯ ॥

యదాఖ్యామృతపానేన సంతృప్తా మునయోఽఖిలాః ।
న వాఞ్ఛన్తి మహాభోగాన్ సోఽన్తర్యామీ జగత్పతిః ॥ ౧౦ ॥

అరుణ ఉవాచ -
సద్గురో భాస్కర శ్రీమన్ సర్వతత్త్వార్థకోవిద ।
శ్రుతిస్మృతిపురాణేషు హ్యన్తర్యామ్యన్యథా శ్రుతః ॥ ౧౧ ॥

సత్యం జ్ఞానమనన్తం యత్ప్రసిద్ధం బ్రహ్మ నిష్కలమ్ ।
నిర్గుణం నిష్క్రియం శాన్తం కేవలం సర్వగం పరమ్ ॥ ౧౨ ॥

తదేవ సర్వాన్తర్యామీ శ్రుతం సర్వాన్తరత్వతః ।
వరేణ్యం సవితుస్తే చ గాయత్ర్యాం తద్ధి కథ్యతే ॥ ౧౩ ॥

అశరీరస్య తస్యైవ హ్యాదిమధ్యాన్తవర్జనాత్ ।

ఆకాశవద్విభూతేన సర్వాన్తర్యామితోచితా ॥ ౧౪ ॥

శివస్య సశరీరస్య సామ్బస్య సగుణస్య తు ।
అవిభుత్వేన సా నైవ యుజ్యతే భాస్కర ప్రభో ॥ ౧౫ ॥

సగుణైకప్రధానైశ్చ విశిష్టాద్వైతవాదిభిః ।
కైశ్చిద్బ్రహ్మహరీశానామన్తర్యామిత్వముచ్యతే ॥ ౧౬ ॥

సర్వజ్ఞత్వాదిధర్మాణాం సమత్వం చ త్రిమూర్తిషు ।
మత్త్వైవోపాసతే విప్రాః తే గాయత్రీపరాయణాః ॥ ౧౭ ॥

కేచిద్ ద్రుహిణ ఏవ స్యాదన్తర్యామీ వాక్పతిః ।
నాన్యౌ హరిహరౌ కర్మప్రసిద్ధేరితి వై విదుః ॥ ౧౮ ॥

కేచిత్తు విష్ణురేవ స్యాదన్తర్యామీ రమాపతిః ।
న విధీశౌ పరోపాస్తిప్రసిద్ధేరితి వై విదుః ॥ ౧౯ ॥

కేచిచ్చ శివ ఏకః స్యాదన్తర్యామీ హ్యుమాపతిః ।
నాన్యౌ బ్రహ్మహరీ జ్ఞానప్రసిద్ధేరితి సంవిదుః ॥ ౨౦ ॥

త్వదుక్తరీత్యా త్వాధిక్యం జ్ఞానోపాసనకర్మసు ।
కర్మణోఽవగతం తేన విధేరేవ ప్రసిధ్యతి ॥ ౨౧ ॥

ఏష పక్షః సమీచీనస్తవ నైవ భవిష్యతి ।
తస్మాదనిశ్చితార్థం మాం కురుష్వాసంశయం ప్రభో ॥ ౨౨ ॥

సూర్య ఉవాచ -
సమ్యక్పృష్టం త్వయా ధీమన్నరుణ శ్ృణు సాదరమ్ ।
వక్ష్యామి నిశ్చితార్థం తే శ్రుతిస్మృత్యాదిభిః స్ఫుటమ్ ॥ ౨౩ ॥

అన్తర్యామీ ద్విధా ప్రోక్తః సగుణో నిర్గుణోఽపి చ ।
చరస్య కేవలం త్వాద్యశ్చరస్యాన్యోఽచరస్య చ ॥ ౨౪ ॥

అహం హి చర ఏవాస్మి మదన్తర్యామిణావుభౌ ।
గాయత్ర్యాం చావగన్తవ్యౌ దేవౌ సగుణనిర్గుణౌ ॥ ౨౫ ॥

నిర్గుణశ్చావగన్తవ్యః సగుణద్వారతోఽఖిలైః ।
అతోఽబ్రువం శివం సాక్షాన్మదన్తర్యామిణం తవ ॥ ౨౬ ॥

కారణత్వం యథా సిద్ధం బ్రహ్మణః పరమాత్మనః ।
యథా శివస్య సామ్బస్య కార్యత్వం చ సతాం మతమ్ ॥ ౨౭ ॥

తథా శివస్య హేతుత్వం విష్ణోః కార్యత్వమప్యథ ।
విష్ణోశ్చ హేతుతాం తద్వద్విధేర్విద్ధి చ కార్యతామ్ ॥ ౨౮ ॥

బ్రహ్మా విష్ణుః శివో బ్రహ్మా హ్యుత్తరోత్తరహేతవః ।
ఇతి జానన్తి విద్వాంసో నేతరే మాయయా వృతాః ॥ ౨౯ ॥

విశిష్టాద్వైతినో వాఽన్యే సగుణైకాభిమానినః ।
అశరీరానభిజ్ఞత్వాన్మాయాపరవశా ధ్రువమ్ ॥ ౩౦ ॥

సర్వజ్ఞత్వాదిధర్మాణాం కథం సామ్యం త్రిమూర్తిషు ।
త్రయాణాం చ గుణానాం హి వైషమ్యం సర్వసంమతమ్ ॥ ౩౧ ॥

గుణత్రయవశాత్తేషాం వైషమ్యం విద్ధి సుస్థితమ్ ।
బ్రహ్మా హి రాజసః ప్రోక్తో విష్ణుస్తామస ఉచ్యతే ॥ ౩౨ ॥

రుద్రః స సాత్త్వికః ప్రోక్తః మూర్తివర్ణైశ్చ తాదృశాః ।
చిత్స్వరూపానుభూత్యా చ తారతమ్యం నిగద్యతే ॥ ౩౩ ॥

నిర్విశేషపరబ్రహ్మానన్యత్వేన తు తే సమాః ।
తథాఽపి శివశబ్దస్య పరబ్రహ్మాత్మకత్వతః ॥ ౩౪ ॥

సాక్షిణా నిర్వికారేణ చిన్మాత్రేణ మహాత్మనా ।
సదాశివేన నిత్యేన కేవలేన సమో న హి ॥ ౩౫ ॥

సామ్బస్య చన్ద్రచూడస్య నీలకణ్ఠస్య శూలినః ।
ఉత్కర్షోఽస్తి స్వతఃసిద్ధః కిం మయా ప్రతిపాద్యతే ॥ ౩౬ ॥

ఆదౌ మాం జనయామాస బ్రహ్మా సాక్షాచ్చతుర్ముఖః ।
యథా తథా విరించిం తం శ్రీమాన్నారాయణో హరిః ॥ ౩౭ ॥

యతోఽభవన్మహావిష్ణుర్మమారుణ పితామహః ।
తతో మే సుప్రసిద్ధభూత్సూర్యనారాయణ అభ్ధా ॥ ౩౮ ॥

నైతేన సకలేశస్య ప్రపితామహతావశాత్ ।
సర్వోత్కృష్టత్వసంసిద్ధ్యా లుప్యతే హ్యన్తరాత్మనా ॥ ౩౯
అథ వా యోగవృత్త్యా స్యాచ్ఛివో నారాయణాభిధః ।
తద్దృష్టిర్మయి కర్తవ్యోపాసకరితి సన్మతమ్ ॥ ౪౦ ॥

కర్మోపాసనబోధేషు బ్రహ్మవిష్ణుశివాః క్రమాత్ ।

ప్రసిద్ధా ఇతి సంత్యజ్య ధియం శ్ృణు వచో మమ ॥ ౪౧ ॥

త్రిషు త్రయః ప్రసిద్ధాః స్యుస్తారతమ్యేన చారుణ ।
కామ్యకర్మప్రధానోఽస్తి స్వయంభూశ్చతురాననః ॥ ౪౨ ॥

నైమిత్తికప్రధానస్తు విష్ణుః కమలలోచనః ।
నిత్యకర్మప్రధానః స శివః సాక్షాత్త్రిలోచనః ॥ ౪౩ ॥

మూర్త్యుపాస్తౌ విధిముఖ్యస్త్వంశోపాస్తౌ హరిర్మతః ।
నిరంశోపాసనే ముఖ్యో నీలకణ్ఠో హరో మతః ॥ ౪౪ ॥

జ్ఞానే శ్రవణజే బ్రహ్మా విజ్ఞానే మననోదితే ।
విష్ణుః స సమ్యగ్జ్ఞానే తు నిదిధ్యాసనజే శివః ॥ ౪౫ ॥

అత్రైవం సతి కస్యాభూదాధిక్యమరుణాధునా ।
త్వమేవ సమ్యగాలోచ్య వినిశ్చిను మహామతే ॥ ౪౬ ॥

పురా కశ్చిన్మహాధీరః శివభక్తాగ్రణీర్ద్విజః ।
శివాఖ్యాజపసంసక్తశ్చచార భువి నిస్పృహః ॥ ౪౭ ॥

స్వాశ్రమాచారనిరతో భస్మరుద్రాక్షభూషణః ।
సర్వశాస్త్రార్థతత్త్వజ్ఞః కామక్రోధాదివర్జితః ॥ ౪౮ ॥

శమాదిషట్కసమ్పన్నః శివభక్తజనాదరః ।
శివస్య వైభవం స్మృత్వా శ్రుతిస్మృతిపురాణగమ్ ॥ ౪౯ ॥

సర్వేశ్వరస్య సామ్బస్య త్రినేత్రస్య దయానిధేః ।
సదాశివస్య మాహాత్మ్యం స్వత ఏవేదమబ్రవీత్ ॥ ౫౦ ॥

పశ్వాదిభ్యో వరిష్ఠాః క్షితిగతమనుజాస్తేభ్య ఏవేన్ద్రముఖ్యాః
దేవాస్తేభ్యో విధాతా హరిరపి చ తతః శఙ్కరో యస్త్రినేత్రః ।
నాన్యోఽస్మాచ్ఛంకరాత్తు శ్రుతిషు నిగదితో వా వరిష్ఠః సమో వా
సర్వాన్విష్ణ్వాదికాంస్తం న హి వయమధునా నూనమేవాశ్రయామః ॥ ౫౧ ॥

మూలాధారే గణేశస్తదుపరి తు విధిర్విష్ణురస్మాత్తతోఽయం
రుద్రస్థానే చతుర్థే శ్రుతిరపి చ తథా ప్రాహ శాన్తం చతుర్థమ్ ।
అస్మాదన్యః శివోఽస్తి త్రిపురహర ఇతో వా సదాద్యః శివోఽస్తి
స్వస్థోఽయం ద్వాదశాన్తప్రబలనటనకృచ్చాపి సాక్షాత్సభేశః ॥ ౫౨ ॥

రౌద్రీ శక్తిస్తథా స్యాదయమపి చ హరిః శాక్త ఏవం విరించో

మన్త్రవ్యో వైష్ణవోఽమీ సనకముఖమహాబ్రాహ్మణా బ్రాహ్మణాశ్చ ।
తస్మాదేవం విభక్తే న హి భవతి హరేరంశితాంశాంశిభావే
సాక్షాదప్యత్ర నిత్యం పరమశివమహం చాంశినం తం నమామి ॥ ౫౩ ॥

శమ్భోర్భరన్యన్న పశ్యామ్యహమిహ పరమే వ్యోమ్ని సోమాచ్ఛ్రుతౌ వా
యస్యైవైతేన భాసా జగదఖిలమిదం భాసతే చైత్యరూపమ్ ।
యచ్ఛీర్షాఙ్ఘ్రీ దిదృక్షు ద్రుహిణమురరిపు సర్వశక్త్యాప్య దృష్ట్వా
ఖేదన్తౌ జగ్మతుస్తం పరమశివమముం త్వాం వినా కం ను వన్దే ॥ ౫౪ ॥

యం విష్ణుర్నావపశ్యత్యఖిలజనభయధ్వంసకం కాశికాయాం
లింగం చోపాస్త ఇత్యప్యధికభసితరుద్రాక్షసంభూషితః సన్ ।
జాబాలేయే బృహత్యప్యథ హరిజనితా శ్రూయతే సోమ ఏకః
పాయాచ్ఛ్రుత్యన్తసిద్ధో జనిమృతిభయభృత్సంస్మృతేస్తారకో మామ్ ॥ ౫౫ ॥

మధ్యే కో వాఽధికః స్యాద్ద్రుహిణ హరిహరాణామితి ప్రశ్నపూర్వం
బ్రహ్మాదౌ పైప్పలాదం ఖలు వదతి మహాన్రుద్ర ఏవాధికః స్యాత్ ।
ఇత్యుక్త్వా శారభాఖ్యే శ్రుతిశిరసి నమశ్చాస్తు రుద్రాయ తస్మై
స్తుత్వైవం ధ్యేయమాహ త్రిపురహరముమాకాంతమేకం భజేఽహమ్ ॥ ౫౬ ॥

ధ్యాతా రుద్రో రమేశో హరిరపి తు తథా ధ్యానమేకః శివస్తు
ధ్యేయోఽథర్వశ్రుతేః సా నిఖిలరసవతీ యా సమాప్తా శిఖాభూత్ ।
ధ్యేయశ్చిన్మాత్ర ఏకః పరమశివ ఇతో వా చిదంశత్వ-
మస్య ధ్యాతుః స్యాన్న త్వముష్య ప్రకృతిభవమనోవృత్తిరూపస్య విష్ణోః ॥ ౫౭ ॥

ఏకో రుద్రో మహేశః శివ ఇతి చ మహాదేవ ఏవైష సర్వ
వ్యాపీ యః శ్రూయతేఽస్మింఛ్ఛ్రుతిశిరసి తథాథర్వశీర్షాభిధే చ ।
దేవాః సర్వే యదన్తఃస్థితిజుష ఇహ తే విష్ణుపూర్వాస్తతోన్యః
కో వాఽస్యాద్వ్యాపకోఽస్మాన్నిరతిశయచిదాకాశరూపాన్మహేశాత్ ॥ ౫౮ ॥

నాభౌ బ్రహ్మాణముక్త్వా హరిమపి హృదయే రుద్రమేనం భ్రువోస్త-
న్మధ్యే శ్రుత్యన్త ఏవం ప్రణవవివరణే నారసింహాభిధే చ ।
విజ్ఞేయః సోఽయమాత్మా శివ ఇతి చ చతుర్థోఽద్వితీయః
ప్రశాన్తశ్చేత్యాహాన్తే ప్రజేశస్త్రిదశపరిపదస్తత్స ఈశః ప్రపూజ్యః ॥ ౫౯ ॥

కైవల్యం ప్రాప్నుయాత్కః పురుష ఇహ శివం కేవలం త్వాం విహాయ
స్వామిన్నీశం తథాన్యం జగతి సదసతోరత్ర విష్ణోర్విధేర్వా ।

చిన్మాత్రః ప్రత్యగాత్మా త్వమసి ఖలు సదా పూర్వ ఏకః శివోఽత-
స్త్వామేవైకం భజేఽహం సతతమపి జగత్సాక్షిణం నిర్విశేషమ్ ॥ ६० ॥

సూర్య ఉవాచ -
ఏవం శివస్య మాహాత్మ్యే సర్వశ్రుత్యన్తనిశ్చితే ।
ఉద్భవేత్సంశయః కస్య కో ముచ్యేత సంశయాత్ ॥ ६१ ॥

అతోరుణ మహాప్రాజ్ఞ ముఖ్యాన్తర్యామిణం మమ ।
త్రినేత్రం భజ కైవల్యసంసిద్ధ్యై పరమేశ్వరమ్ ॥ ६२ ॥

॥ ఇతి సూర్యగీతాయాం తృతీయోఽధ్యాయః ॥

॥ అథ చతుర్థోఽధ్యాయః ॥

సూర్య ఉవాచ -
అథాతః సమ్ప్రవక్ష్యామి తస్యాన్తర్యామిణో గురోః ।
జగత్సృష్ట్యాదికర్మాణి లీలారూపాణి సువ్రత ॥ १ ॥

ఆదౌ జగత్ససర్జేదం పంచీకరణకర్మణా ।
యః స ఈశో మహామాయః సర్వజ్ఞః సర్వశక్తిమాన్ ॥ २ ॥

చతుర్విధేషు భూతేషు నిజమాయావశీకృతాన్ ।
జీవాన్ ప్రవేశయిత్వాననుప్రవివేశ స్వయం వశీ ॥ ३ ॥

లీలారూపమపీదం చ కర్మ తస్య మహేశితుః ।
ప్రారబ్ధకర్మజం జ్ఞేయమాధికారికతావశాత్ ॥ ४ ॥

స హ్యాదికారికః శ్రేష్ఠః పూర్వం జీవత్వమాగతః ।
సముచ్చయాదభూదీశో జ్ఞానోపాసనకర్మణామ్ ॥ ५॥

ప్రాక్కల్పాధికృతో దేవః స్వారబ్ధక్షపణాత్స్వయమ్ ।
అపహాయ నిజాం మాయాం ప్రాప్తవాన్ పరమం పదమ్ ॥ ६ ॥

అథ తామాశ్రితో జీవః కల్పాదౌ పూర్వవత్క్రమాత్ ।
సృష్ట్వా సర్వాధికారీ సన్ జగత్పాతి చ హన్తి చ ॥ ७ ॥

క్రియమాణతయా తేన నియమేనైవ కర్మణామ్ ।
త్రయాణాం తస్య కర్మిత్వమీశస్యాప్యుపపద్యతే ॥ ८ ॥

జీవన్ముక్తసమానత్వం యతస్తస్యావగమ్యతే ।
అతః ప్రారబ్ధకర్మిత్వం అవశ్యం తస్య సిధ్యతి ॥ ९ ॥

బ్రహ్మవిత్త్వం హి తస్య స్యాన్న తు బ్రహ్మత్వమీశితుః ।
సృష్ట్యాదికర్మకర్తృత్వదర్శనాన్మాయయాఽపి వా ॥ ౧౦ ॥

జీవసృష్ట్యాదికర్తృత్వం బ్రహ్మణోఽపి వర్తతే ।
తథాపి పూర్వకర్మిత్వం తస్య న శ్రూయతే క్వచిత్ ॥ ౧౧ ॥

కర్మణః ప్రాగభావత్వాద్భావత్వాద్బ్రహ్మణో విభోః ।
పూర్వకర్మవతో హి స్యాత్కర్మ ప్రారబ్ధసంజ్ఞితమ్ ॥ ౧౨ ॥

సృష్ట్యాదికర్మబద్ధత్వే తస్య మాయావశత్వతః ।
వశ్యమాయత్వవచనం వ్యర్థమేవేతి చేన్న చ ॥ ౧౩ ॥

స్వాధికారావసనే హి కైవల్యం నోపరుధ్యతే ।
అతస్తస్య ప్రసిద్ధం తద్వశ్యమాయత్వమర్థవత్ ॥ ౧౪ ॥

స్థితౌ తు తస్య మాయిత్వం కామిత్వాదివదిష్యతే ।
న ధనిత్వాదివత్కర్మ పారవశ్యాన్నిరన్తరమ్ ॥ ౧౫ ॥

జాగ్రద్వత్సృష్టికర్మ స్యాత్స్వప్నవత్స్థితికర్మ చ ।
జగత్ప్రలయకర్మ స్యాత్ సుప్తివత్తస్య మాయినః ॥ ౧౬ ॥

అవస్థాత్రయవత్త్వేన కర్మత్రితయవత్తయా ।
శరీరత్రయవత్త్వేన జీవః సోఽపీతి కేచన ॥ ౧౭ ॥

తదయుక్తం పురా జీవోఽప్యద్య బ్రహ్మాత్మవిత్తయా ।
సర్వజ్ఞత్వాదిసమ్ప్రత్త్యా స హి జీవవిలక్షణః ॥ ౧౮ ॥

జీవన్ముక్తసమానత్వాన్న కర్మత్రయమీశితుః ।
ప్రారబ్ధమాత్రబద్ధత్వాదధికారవశాదిహ ॥ ౧౯ ॥

అధికారావసానే తద్బ్రహ్మత్వం సమ్భవిష్యతి ।
ఇతి వేదాన్తసిద్ధేఽర్థే వ్యభిచారః కుతో భవేత్ ॥ ౨౦ ॥

బ్రహ్మైవైకమకర్మోక్తం శ్రుతిభిః స్మృతిభిశ్చ తత్ ।
ఈశస్య కర్మతోక్తిస్తు శ్రూయతే హ్యౌపచారికీ ॥ ౨౧ ॥

స కర్మత్వేఽపి తస్య స్యాత్కర్మమోచకతేశితుః ।
సంచితాగామిహీనత్వాత్సర్వజ్ఞత్వాచ్చ సత్తమ ॥ ౨౨ ॥

ఈశ్వరబ్రహ్మణోర్భేదం సకర్మాఽకర్మతాదిభిః ।

సుప్రసిద్ధమపహ్నోతుం కః సమర్థోఽస్తి మానతః ॥ ౨౩ ॥

ఈశ్వరస్యాప్యకర్మత్వం యది బ్రూయాన్నిరంకుశమ్ ।
స ద్వైతీ న కదాప్యస్మాత్సంసారాన్ముక్తిమాప్నుయాత్ ॥ ౨౪ ॥

యతస్తత్పదవాచ్యోఽర్థః స హేయ ఇతి కథ్యతే ।
అతస్తస్య న నిత్యత్వం నాకర్మత్వం చ యుజ్యతే ॥ ౨౫ ॥

అనధ్యస్తాత్మభావేన న దేహేనైవ కశ్చన ।
వ్యాప్రియేత తతశ్చ స్యాద్దేహీశో ధ్యానసంయుతః ॥ ౨౬ ॥

స్వదేహేఽపీశ్వరస్యాస్తి నాధ్యాసః పారమార్థికః ।
ప్రాతిభాసికమాశ్రిత్య స్రష్టృత్వాది నిగద్యతే ॥ ౨౭ ॥

దేహాధ్యాసస్య సత్యస్య న కదాప్యస్తి సంగతిః ।
ప్రాగీశదేహాభావేన దేహాభావేన చాఽప్యయే ॥ ౨౮ ॥

జగత్ప్రలయకాలే స నిర్వ్యాపారోఽపి సుప్తవత్ ।
అధ్యాసబీజవత్త్వేన పునః సృష్టౌ ప్రవర్తతే ॥ ౨౯ ॥

చతుర్యుగసహస్రాన్తే విధాతుర్హి నిశోచ్యతే ।
తదా సుప్తస్య తస్యాపి జీవస్యేవ సబీజతా ॥ ౩౦ ॥

తథా విష్ణోర్యుగాః ప్రోక్తాస్తస్మాచ్ఛతగుణాధికాః ।
తథా శివస్య తస్మాచ్చ విష్ణోః శతగుణాధికాః ॥ ౩౧ ॥

ఏవం కాలైరవచ్ఛిన్నాంస్తారతమ్యేన జీవవత్ ।
ఈశ్వరాంస్తాన్ కథం బ్రూయాం దేహకర్మాదివర్జితాన్ ॥ ౩౨ ॥

వ్యష్టిదేహత్రయం స్వీయం మత్వా జీవత్రయం యథా ।
పారమార్థికసంసారనిబద్ధం కర్మితామగాత్ ॥ ౩౩ ॥

సమష్టిదేహత్రితయం తథా మత్వేశ్వరత్రయమ్ ।
ప్రాతిభాసికసంసారనిబద్ధం కర్మితామగాత్ ॥ ౩౪ ॥

శుద్ధసత్త్వప్రధానాయాం మాయాయాం ప్రతిబిమ్బితః ।
ఈశ ఇత్యుచ్యతే తస్య నిరుపాధికతా కథమ్ ॥ ౩౫ ॥

ఔపాధికస్య నిత్యత్వం కథం వాచ్యం మనీషిభిః ।
అనిత్యస్య చ నైష్కర్మ్యం కథం భవితుమర్హతి ॥ ౩౬ ॥

బ్రహ్మణ్యారోపితో భ్రాన్తైరీశాఖ్యః సర్వసృష్టికృత్ ।
ఆత్మయోగిభిరభ్రాన్తైః స భవత్యవరోపితః ॥ ౩౭ ॥

అవిద్యాతిమిరాన్ధస్య స్థాణౌ చోరవదీశ్వరః ।
ప్రతిభాతి పరబ్రహ్మణ్యమలే స్వాత్మరూపిణి ॥ ౩౮ ॥

సద్యో ముముక్షుదృష్ట్యా హి నేశ్వరస్యాస్తి సత్యతా ।
అతో వివర్తవాదోఽయం సుతరాముపయుజ్యతే ॥ ౩౯ ॥

పరిణామేఽప్యనిత్యత్వసంసిద్ధేరీశ్వరస్య చ ।
అద్వైతబ్రహ్మనిష్ఠత్వం శ్రోతుర్జీవస్య సమ్భవేత్ ॥ ౪౦ ॥

అధికారివిభేదేన వాదాస్తే మతాత్రయః ।
తత్రోత్తమాధికారీ స్యాచ్ఛృణ్వన్నీశే వివర్తతామ్ ॥ ౪౧ ॥

జీవే తు పరిణామిత్వం శ‍ృణ్వన్నైవోత్తమోత్తమః ।
కీటవద్భృఙ్గరూపేణ పరిణామే విమోక్షతః ॥ ౪౨ ॥

జీవస్యేశ్వరతాఽవాప్తౌ క్రమముక్తిర్హి సిధ్యతి ।
అతోఽస్య సద్యో ముక్త్యర్థం బ్రహ్మతావాప్తిరీర్యతే ॥ ౪౩ ॥

తురీయః పఞ్చమో వాఽఽస్తామీశ్వరః షష్ఠ ఏవ వా ।
తస్మాదతీతం బ్రహ్మేతి సిద్ధాన్తే కోఽనుసంశయః ॥ ౪౪ ॥

ఈశ్వరే తిష్ఠతి బ్రహ్మ బ్రహ్మణీశశ్చ తిష్ఠతి ।
అత ఏకత్వమేవ స్యాద్ద్వయోరితి న తర్క్యతామ్ ॥ ౪౫ ॥

బ్రహ్మణ్యేవేశ్వరః ప్రోక్తో న తు బ్రహ్మేశ్వరే క్వచిత్ ।
విభోరవిభుసంస్థత్వాసంభవాత్పరమాత్మనః ॥ ౪౬ ॥

బ్రహ్మక్షత్రముభే యస్య శ్రుత్యా భవత ఓదనః ।
యస్యోపసేచనం మృత్యుః స యత్ర బ్రహ్మణీర్యతే ॥ ౪౭ ॥

తదేతాదృశమిత్యత్ర కో వేదేదన్తయావ్యయమ్ ।
అఖణ్డం నిర్గుణం బ్రహ్మ నిరాధారం పరం మహత్ ॥ ౪౮ ॥

పరబ్రహ్మాంశభూతోఽపి పరమః పురుషోత్తమః ।
ఈశ్వరాదధికః ప్రోక్తః కిం పునర్బ్రహ్మ కేవలమ్ ॥ ౪౯ ॥

కారణం జగతామీశో జీవానాం బ్రహ్మ కారణమ్ ।
ఏవం సతీశబ్రహ్మైక్యం వ్యవహారే కథం భవేత్ ॥ ౫౦ ॥

ఈశస్య కర్మితాయాం హి పుణ్యం పాపం చ సంభవేత్ ।
సుఖం దుఃఖం చ తేనైవ జీవత్వమితి చేచ్ఛృణు ॥ ౪౧ ॥

ఈశః ప్రవర్తతే పుణ్యపాపయోర్లోకసంగ్రహాత్ ।
తథాఽపి సుఖదుఃఖే స్తో నైవాత్మజ్ఞానవత్తయా ॥ ౪౨ ॥

భ్రూణహత్యాదిపాపాని హ్యకరోద్విష్ణురీదృశః ।
న తైర్దుఃఖమభూత్తస్య సమ్ప్రాప్తం పారమార్థికమ్ ॥ ౪౩ ॥

లోకక్షేమార్థకత్వేన తత్కృతాఘస్య నిన్ద్యతా ।
న వాచ్యా న చ తేనాస్తి జీవత్వం తస్య సర్వథా ॥ ౪౪ ॥

ఋగాదివేదకర్తాఽపి స యథోక్తం సమాచరేత్ ।
అన్యథా సమ్ప్రసజ్యేత హ్యప్రామాణికతేశితుః ॥ ౪౫ ॥

సంసిద్ధే శాస్త్రకర్తృత్వే న కారయితృతా వచః ।
వ్యర్థమేవేతి చేన్నైష దోష ఏవ విచారణే ॥ ౪౬ ॥

జీవస్య కర్తృతాయాం హి స్యాత్కారయితృతేశితుః ।
శాస్త్రస్య కర్మతాయాం తు మహేశస్యాస్తి కర్తృతా ॥ ౪౭ ॥

నైతేన శాస్త్రయోనిత్వం నిర్గుణస్యైవ హీయతే ।
నిర్గుణోద్భూతశాస్త్రస్య సగుణాద్వ్యక్తిదర్శనాత్ ॥ ౪౮ ॥

ఉపచర్యత ఈశస్య గుణినః శాస్త్రయోనితా ।
యద్వాఽస్తాముభయోర్వేదవేదాన్తాభ్యాం చ బీజతా ॥ ౪౯ ॥

న చైతేనాస్తి కర్మిత్వసామ్యం బ్రహ్మేశయోస్తయోః ।
కర్తుశ్చ కృతకర్తుశ్చ భేదోఽస్తి స్పష్ట ఏవ హి ॥ ౫౦ ॥

కర్తృత్వం యస్య సంసిద్ధం కర్మిత్వం తస్య సిధ్యతి ।
ఇత్యత్ర సంశయః కో వా తద్బ్రహ్మేశౌ చ కర్మిణౌ ॥ ౫౧ ॥

ఇతి చేత్కర్మితేశస్య కామిత్వాదివదిష్యతే ।
బ్రహ్మణోఽపి తు కర్మిత్వం ధనిత్వాదివదిత్యతః ॥ ౫౨ ॥

పరతన్త్రో మహేశః స్యాత్స్వతన్త్రం బ్రహ్మ నిర్గుణమ్ ।
ఆధారాధేయభావేన కార్యకారణతయా ద్వయోః ॥ ౫౩ ॥

కర్మిత్వే బ్రహ్మణః సిద్ధే కథం నైర్గుణ్యమీర్యతే ।
ఇతి చేన్నైష దోషోఽస్తి మాయాగుణవివర్జనాత్ ॥ ౬౪ ॥

అదృశ్యాదిభిర్విద్యాగుణైరానన్దతాదిభిః ।
సగుణవ్యపదేశః స్యాద్బ్రహ్మణస్త్విష్ట ఏవ సః ॥ ౬౫ ॥

జగత్సంసారకర్తృత్వం యథా జీవేశయోర్మతమ్ ।
తథా జీవేశకర్తృత్వం పరస్య బ్రహ్మణో మతమ్ ॥ ౬౬ ॥

బ్రహ్మణోఽన్యో న కర్తాఽస్తి ప్రాక్కర్మాదివివర్జనాత్ ।
అనాద్యనన్తం బ్రహ్మైకమకర్మాకర్తృ హీర్యతే ॥ ౬౭ ॥

కాలత్రయేఽప్యకర్తృత్వం బ్రహ్మణః సమ్మతం యది ।
జీవేశరచనా న స్యాత్ జగత్సంసారయోరపి ॥ ౬౮ ॥

ప్రత్యక్షసిద్ధా రచనా కర్తారం సమపేక్షతే ।
అతోఽద్య కర్మకర్తృత్వాద్బ్రహ్మణః కర్మితోచితా ॥ ౬౯ ॥

కర్మిత్వే బ్రహ్మణోఽప్యేవం కిం వాచ్యం బ్రహ్మవేదినః ।
బ్రహ్మీభూతో న కర్మీ స్యాదిత్యేతచ్చ న సిద్ధ్యతి ॥ ౭౦ ॥

యాదృశం బ్రహ్మ నిర్ణీతం తద్భూతోఽపి చ తాదృశః ।
ఇతి నిర్ణయ ఏవ స్యాద్యుక్తేరపి సమంజసః ॥ ౭౧ ॥

కాలత్రయేఽప్యకర్మిత్వమకర్తృత్వమకాలతా ।
కస్య చిద్బ్రహ్మణోఽన్యస్య నీరూపస్యాస్తి వస్తునః ॥ ౭౨ ॥

తత్ర కాలత్రయాతీతం నేహ జ్ఞేయం వివక్షితమ్ ।
ప్రమేయత్వప్రమాణత్వప్రమాతృత్వాదివర్జనాత్ ॥ ౭౩ ॥

యే తు బ్రహ్మేశజీవాః సమ్ప్రోక్తాః కర్తృత్వసంయుతాః ।
విద్యయా మాయయా తే హి కర్మిణోఽవిద్యయాపి చ ॥ ౭౪ ॥

కర్మిషు త్రిషు చోక్తేషు బ్రహ్మణః శ్రైష్ఠ్యదర్శనాత్ ।
అకర్మత్వం శ్రుతిస్మృత్యోః ప్రోచ్యతే యుక్తమేవ తత్ ॥ ౭౫ ॥

ఏతేన కర్మిణః శ్రైష్ఠ్యం సంసిద్ధమితి యే విదుః ।
ఔదాసీన్యం న తేషాం స్యాచ్ఛ్రుతిస్మృత్యుక్తకర్మసు ॥ ౭౬ ॥

జ్ఞానాదుపాస్తిరుత్కృష్టా కర్మోత్కృష్టముపాసనాత్ ।

ఇతి యో వేద వేదాన్తైః స ఏవ పురుషోత్తమః ॥ ౭౭ ॥

ఇతి సూర్యగీతాయాం చతుర్థోఽధ్యాయః ॥ ౪ ॥

అథ పఞ్చమోఽధ్యాయః ॥

సూర్య ఉవాచ -
అథాతః సమ్ప్రవక్ష్యామి కర్మిశ్రేష్ఠస్య లక్షణమ్ ।
యచ్ఛ్రుత్వా నైవ భూయోఽన్యచ్ఛ్రోతవ్యం తేఽవశిష్యతే ॥ ౧ ॥

యస్య దేహః స్వకీయోఽపి సర్వథా న ప్రతీయతే ।
నేన్ద్రియాణి చ సర్వాణి స కర్మిశ్రేష్ఠ ఉచ్యతే ॥ ౨ ॥

యస్య ప్రాణాః ప్రశాన్తాః స్యుర్మన ఆదీని చ స్వయమ్ ।
అవ్యక్తాన్తాని సర్వాణి స కర్మిశ్రేష్ఠ ఉచ్యతే ॥ ౩ ॥

బాలోన్మత్తపిశాచాది చేష్టితాన్యపి యత్ర నో ।
నిష్ఠాఽజగరవద్యస్య స కర్మిశ్రేష్ఠ ఉచ్యతే ॥ ౪ ॥

నాహంభావశ్చ యస్యాస్తి నేదంభావశ్చ కుత్రచిత్ ।
సర్వద్వన్ద్వవిహీనాత్మా స కర్మిశ్రేష్ఠ ఉచ్యతే ॥ ౫ ॥

ప్రాగ్బద్ధోఽహం విముక్తోఽద్యేత్యేవం యస్య స్మృతిర్న చ ।
నిత్యముక్తస్వరూపః సన్ స కర్మిశ్రేష్ఠ ఉచ్యతే ॥ ౬ ॥

విదేహముక్తో యః ప్రోక్తో వరిష్ఠో బ్రహ్మవేదినామ్ ।
అరూపనష్టచిత్తాసుః స కర్మిశ్రేష్ఠ ఉచ్యతే ॥ ౭ ॥

కర్మాణి యస్య సర్వాణి వాసనాత్రయజాని చ ।
అభవన్నుపశాన్తాని స కర్మిశ్రేష్ఠ ఉచ్యతే ॥ ౮ ॥

కర్మాణి కర్మభిః శుద్ధైరశుద్ధాన్యుపమృద్య యః ।
స కర్మబ్రహ్మమాత్రోఽభూత్ స కర్మిశ్రేష్ఠ ఉచ్యతే ॥ ౯ ॥

జ్ఞానినామపి యః శ్రేష్ఠః సప్తమీం భూమికాం గతః ।
ఉపాసకానాం యశ్చైకః స కర్మిశ్రేష్ఠ ఉచ్యతే ॥ ౧౦ ॥

యః సర్వైః పీడితోఽపి స్యాన్నిర్వికారోఽపి పూజితః ।
సుఖదుఃఖే న యస్య స్తః స కర్మిశ్రేష్ఠ ఉచ్యతే ॥ ౧౧ ॥

యః సర్వైర్మనుజైః పూజ్యో యః సర్వైశ్చ సురాసురైః ।

బ్రహ్మవిష్ణుశివైర్యశ్చ స కర్మిశ్రేష్ఠ ఉచ్యతే ॥ ౧౨ ॥

త్యక్త్వా కర్మాణి సర్వాణి స్వాత్మమాత్రేణ తిష్ఠతః ।
కథం కర్మిత్వమిత్యేవం మా శంకిష్ఠా మహామతే ॥ ౧౩ ॥

కర్మణాం ఫలమేషా హి స్వాత్మమాత్రేణ సంస్థితిః ।
అతః సఫలకర్మైష కర్మిశ్రేష్ఠో భవేద్ధ్రువమ్ ॥ ౧౪ ॥

జ్ఞానేన జ్ఞాయతే యద్వా ఉపాస్త్యా చోపలభ్యతే ।
తత్స్థిరం ప్రాప్యతేఽనేన కర్మణా। అతోఽస్య కర్మితా ॥ ౧౫ ॥

దేహేఽస్మిన్ వర్తమానేఽపి దేహస్మృతివివర్జనాత్ ।
విదేహముక్త ఇత్యుక్తః కథం కర్మీతి చేచ్ఛృణు ॥ ౧౬ ॥

దేహవిస్మృతిమత్త్వేఽపి కర్మదేహే స్థితత్వతః ।
అన్యదృష్ట్యాఽస్య దేహిత్వాత్కర్మిత్వముపపద్యతే ॥ ౧౭ ॥

దేహస్థత్వాదపూర్ణః స్యాదితి శక్యం న కించన ।
తటాకమప్రకుంభస్థం జలం పూర్ణం హి దృశ్యతే ॥ ౧౮ ॥

ప్రారబ్ధకర్మముక్తోఽపి భోగాన్ముక్తోఽపి చాఖిలాత్ ।
కర్మాకార్యే స్థితః కర్మీ దేహే స్యాద్భోగసాధనే ॥ ౧౯ ॥

సాధనే సతి దేహేఽపి సాధ్యో భోగో న సిధ్యతి ।
దేహవిస్మృతిమత్త్వేన దేహహీనసమత్వతః ॥ ౨౦ ॥

ఆహితాగ్నిత్వసంసిద్ధ్యై జ్యోతిష్టోమే కృతేఽపి చ ।
యథా న స్వర్గమాప్నోతి నిష్కామః పురుషర్షభః ॥ ౨౧ ॥

జాగ్రస్వప్నసుషుప్త్యాత్మసన్ధిత్రయకృతామృతః ।
సర్వసన్ధ్యాదిరహితః సన్ధిభిర్వన్ద్యతే సదా ॥ ౨౨ ॥

యః సర్వకర్మభిర్వన్ద్యో నిత్యం సర్వైరకర్మిభిః ।
స కర్మిప్రవరోఽకర్మిప్రవరశ్చేతి కథ్యతే ॥ ౨౩ ॥

సర్వసామ్యముపేత్యస్య స్వాత్మారామస్య యోగినః ।
సహస్రశః కృతైః కిం వా వన్దనైరకృతేశ్చ వా ॥ ౨౪ ॥

దేహాదిషు వికారేషు స్వీయత్వం స్వత్వపూర్వకమ్ ।
విహాయ నిత్యనిష్ఠాభిః స్వమాత్రః స విరాజతే ॥ ౨౫ ॥

ఇన్ద్రియార్థైర్విమూఢానాం దుష్కర్మత్వం నిగద్యతే ।
తైరపేతః సుకర్మ్యేష విదేహ ఇతి కథ్యతే ॥ ౨౬ ॥

యః సర్వద్వన్ద్వనిర్ముక్తః సర్వత్రిపుటివర్జితః ।
సర్వావస్థావిహీనః స విదేహ ఇతి కథ్యతే ॥ ౨౭ ॥

లౌకికం వైదికం కర్మ సర్వం యస్మిన్లయం గతమ్ ।
యస్మాన్నైవాణుమాత్రం చ విదేహ ఇతి కథ్యతే ॥ ౨౮ ॥

యస్యేన్ద్రియాణి సర్వాణి న చలన్తి కదాచన ।
భిత్తిస్థచిత్రాంగానీవ విదేహ ఇతి కథ్యతే ॥ ౨౯ ॥

ఆత్మానం సత్యమద్వైతం కేవలం నిర్గుణామృతమ్ ।
సమ్పశ్యతః సదా స్వాన్యవికారస్ఫురణం కుతః ॥ ౩౦ ॥

ఆత్మేతరదసత్యం చ ద్వైతం నానాగుణాన్వితమ్ ।
అపశ్యతః సదానన్దస్వరూపాస్ఫురణం కుతః ॥ ౩౧ ॥

ఆదిమధ్యాన్తరహితచిదానన్దస్వరూపిణః ।
స్థితప్రజ్ఞస్య కో బాధః శరీరేణ స్వయోగినః ॥ ౩౨ ॥

కర్మాణి కర్మణా త్యక్త్వా బ్రహ్మణా బ్రహ్మణి స్థితః ।
కర్మణా శర్మ సతతం సమ్ప్రాప్తః స విరాజతే ॥ ౩౩ ॥

బుద్ధేస్తైక్ష్ణ్యం చ మౌఢ్యం చ యస్య నైవాస్తి కించన ।
బుద్ధేః పారంగతః సోఽయం ప్రబుద్ధః శోభతేతరామ్ ॥ ౩౪ ॥

మనస్తథైవ సంలీనం చితీవ లవణం జలే ।
యథా నిరన్తరాత్మీయనిష్ఠయా సోఽద్వయోఽభవత్ ॥ ౩౫ ॥

సమనస్త్వాన్మహద్దుఃఖమమనస్కస్య తత్కుతః ।
సమనస్కో హి సంకల్పాన్ కరుతే దుఃఖకారిణః ॥ ౩౬ ॥

ప్రారబ్ధకర్మజం దుఃఖం జీవన్ముక్తస్య కథ్యతే ।
కర్మత్రయవిహీనస్య విదేహస్య కథం ను తత్ ॥ ౩౭ ॥

కర్మ కర్తవ్యమితి వా న కర్తవ్యమితీహ వా ।
యది మన్యేత వైదేహీం న ముక్తిం ప్రాప్తవాంస్తు సః ॥ ౩౮ ॥

సమాధిర్వాఽథ కర్తవ్యో న కర్తవ్య ఇతీహ వా ।

యది మన్యేత వైదేహీం న ముక్తిం ప్రాప్తవాంస్తు సః ॥ ౩౯ ॥

పూర్వం బద్ధోఽధునా ముక్తోఽస్మ్యహమిత్యేవ బన్ధనాత్ ।
యది మన్యేత వైదేహీం న ముక్తిం ప్రాప్తవాంస్తు సః ॥ ౪౦ ॥

పూర్వమప్యభవన్ముక్తో మధ్యే భ్రాన్తిస్తు బన్ధవత్ ।
యది మన్యేత వైదేహీం న ముక్తిం ప్రాప్తవాంస్తు సః ॥ ౪౧ ॥

వన్ధ్యాపుత్రాదివత్సర్వం మయ్యభూదసదిత్యపి ।
యది మన్యేత వైదేహీం న ముక్తిం ప్రాప్తవాంస్తు సః ॥ ౪౨ ॥

ఆవిద్యకం తమో ధ్వస్తం స్వప్రకాశేన వా ఇతి ।
యది మన్యేత వైదేహీం న ముక్తిం ప్రాప్తవాంస్తు సః ॥ ౪౩ ॥

స్వప్నేఽపి నాహంభావోఽస్తి మమ దేహేన్ద్రియాదిషు ।
యది మన్యేత వైదేహీం న ముక్తిం ప్రాప్తవాంస్తు సః ॥ ౪౪ ॥

అరూపనష్టమనసో విదేహత్వం ప్రకీర్త్యతే ।
తత్కథం మన్యమానస్య యత్కించిత్స్యాదనాత్మనః ॥ ౪౫ ॥

మనో నశ్యతి నిఃశేషం మననస్య విసర్జనాత్ ।
అమనస్కస్వభావం తత్పదం తస్యావశిష్యతే ॥ ౪౬ ॥

మననేన వినిశ్చిత్య వైదేహీం ముక్తిమాత్మనః ।
నైష్కర్మ్యసిద్ధిం వదతాం కా తృప్తిరవివేకినామ్ ॥ ౪౭ ॥

శ్రుత్వా వేదాన్తవాక్యాని మోదన్తేఽనుభవం వినా ।
లీఢేన తాడపత్రేణ గుడాక్షరయుతేన కిమ్ ॥ ౪౮ ॥

స్వానుభూతిం వినా శాస్త్రైః పణ్డితాః సమలంకృతాః ।
కచహీనేవ విధవా భూషణైర్భూషితోత్తమైః ॥ ౪౯ ॥

స్వానుభూతిం వినా కర్మాణ్యాచరన్త్యఖిలాన్యపి ।
స్వర్ణయఃకుమ్భకారాదితుల్యా ఏవోపవీతినః ॥ ౫౦ ॥

స్వానుభూతిం వినా వేదాన్ పఠన్తి వివిధా ద్విజాః ।
ప్రావృణ్ణిశాయాం పరితో మణ్డూకా ఇవ దుస్స్వరాః ॥ ౫౧ ॥

స్వానుభూతిం వినా దేహం బిభ్రత్యధ్యాసదార్ఢ్యతః ।
శాకల్యస్య మృతం దేహం ధనబుద్ధ్యేవ తస్కరాః ॥ ౫౨ ॥

స్వానుభూతిం వినా ధ్యానం కుర్వన్త్యాసనసంయుతాః ।
బకా ఇవాంభసస్తీరే మత్స్యవంచనతత్పరాః ॥ ౫౩ ॥

స్వానుభూతిం వినా శ్వాసాన్నిరున్ధన్తి హఠాత్సదా ।
అయస్కారోఽనిలం బాహ్యం ధ్రుతికాయామివాధికమ్ ॥ ౫౪ ॥

స్వానుభూతిం వినా యోగదణ్డపట్టాదిధారిణః ।
జీర్ణకన్థాభరం భగ్నదణ్డభాణ్డాది పిత్తవత్ ॥ ౫౫ ॥

స్వానుభూతిం వినా యద్యత్కుర్వన్తి భువి మానవాః ।
తత్తత్సర్వం వృథైవ స్యాన్మరుభూమౌ కృషిర్యథా ॥ ౫౬ ॥

స్వానుభూత్యర్థకం కర్మ నికృష్టమపి సర్వథా ।
ఉత్తమం విబుధైః శ్లాఘ్యం శ్వేవ చోరనివర్తకః ॥ ౫౭ ॥

స్వానుభూత్యుపయుక్తేభ్య ఇతరాణి బహూన్యపి ।
కర్మాదీన్యాచరన్మర్త్యో భ్రాన్తవద్వ్యర్థచేష్టితః ॥ ౫౮ ॥

శ్రుతిస్మృతిపురాణేషు కామ్యకర్మాణ్యనేకధా ।
ప్రోచ్యన్తే తేషు సంసక్తస్త్యాజ్యః శిష్టైర్విటో యథా ॥ ౫౯ ॥

కామ్యకర్మసమాసక్తః స్వనిష్ఠాం స్వస్య మన్యతే ।
జాత్యన్ధః స్వస్య రత్నాదిపరీక్షాదక్షతామివ ॥ ౬౦ ॥

అవశేన్ద్రియమాత్మార్థగురుబుద్ధ్యైవ సేవతే ।
బాలాతన్తుసుతం లోకేఽగణితం భుక్తయే యథా ॥ ౬౧ ॥

యస్తు వశ్యేన్ద్రియం శాన్తం నిష్కామం సద్గురుం సదా ।
స్వాత్మైకరసికం ముక్త్యై స ధీమానుపగచ్ఛతి ॥ ౬౨ ॥

కామ్యకర్మాణి చోత్సృజ్య నిష్కామో యో ముముక్షయా ।
శాన్త్యాదిగుణసంయుక్తం గురుం ప్రాప్తః స ముచ్యతే ॥ ౬౩ ॥

ఇతి శ్రుత్వాఽరుణః సూర్యాత్సంతుష్టః స్వాత్మనిష్ఠయా ।
కృతకృత్య ఇదం ప్రాహ భాస్కరం వినయాన్వితః ॥ ౬౪ ॥

అరుణ ఉవాచ -
శ్రీమన్గురువర స్వామింస్త్వన్ముఖాత్పారమార్థికమ్ ।
నిష్కామకర్మమాహాత్మ్యం శ్రుత్వా ధన్యోఽస్మ్యసంశయమ్ ॥ ౬౫ ॥

సకర్మత్వమకర్మత్వం విదేహస్య చ లక్షణమ్ ।
శ్రుతం రహస్యం నాతోఽన్యత్కించిదప్యవశిష్యతే ॥ ౬౬ ॥

తథాఽపి మమ సాక్షాత్త్వం కర్తవ్యం బ్రూహి నిశ్చితమ్ ।
మచ్చిత్తపరిపాకం హి వేత్సి సర్వజ్ఞ సద్గురో ॥ ౬౭ ॥

ఇతి పృష్ట ఉవాచేదం భగవాన్భాస్కరోఽరుణమ్ ।
స్వసారథిం నిజగ్రస్థం బద్ధబాహుం నతాననమ్ ॥ ౬౮ ॥

సూర్య ఉవాచ -
అరుణ త్వం పరం బ్రహ్మ సాక్షాద్దృష్ట్వాఽధునా కృతీ ।
తథాఽప్యాదేహపతనాద్బ్రహ్మాభిధ్యానమాదరాత్ ॥ ౬౯ ॥

స్వాధికారోచితం శుద్ధం కర్మాప్యాచర సత్తమ ।
ప్రమాదో మాఽస్తు తే స్వప్నేఽప్యుక్తయోర్బ్రహ్మకర్మణోః ॥ ౭౦ ॥

సంవాదమావయోరేతం సర్వపాపహరం శుభమ్ ।
యః శృణోతి సకృద్వా స కృతార్థో నాత్ర సంశయః ॥ ౭౧ ॥

శ్రీగురుమూర్తిరువాచ -
ఇతి దినకరవక్త్రాద్బ్రహ్మకర్మైనిష్ఠాం
స్ఫుటతరమవగమ్య ప్రాజ్ఞ ఏకోఽరుణః సః ।
అభవదఖిలలోకైః పూజనీయః కృతార్థ-
స్త్వమపి భవ తథైవ క్షిప్రమంభోజజన్మన్ ॥ ౭౨ ॥

విమలవిగుణయోగాభ్యాసదార్ఢ్యేన యుక్తః
సకలగతచిదాత్మన్యద్వితీయే బుధోఽపి ।
సతతమపి కురుష్వారబ్ధదుఃఖోపశాన్త్యై
రహసి నిజసమాధీన్స్వోక్తకర్మాపి ధాతః ॥ ౭౩ ॥

ఇతి తత్త్వసారాయణకర్మకాణ్డోక్తశ్రీసూర్యగీతాయాం పంచమోఽధ్యాయః ॥

॥ ఇతి సూర్యగీతా సమాప్తా ॥

Encoded and proofread by Sunder Hattangadi

SUrya Gita

pdf was typeset on August 30, 2023

Please send corrections to *sanskrit@cheerful.com*